

10.Престъпления, свързани с информационните технологии

Учение за престъплението. Елементи на престъплението.

Престъпление(П) – легалната дефиниция е в чл. 9 НК

(1) П е това общественоопасно деяние (действие или бездействие), което е извършено виновно и е обявено от закона за наказуемо.

=> Престъплението е

- **Деяние** (система от телодвижения/въздържане от такива, извършвани под контрола на съзнанието, извършвани при конкретни условия на време, място и обстановка, с цел приспособяване на действителността към нуждите на дееца, трето лице или на обществото като цяло) – две проявни форми – действие/бездействие, няма проблем да е комбинация от двете;
- **Общественоопасно** – обективно качество на престъплението, израз на неприемливостта на деянието за обществото
- **Противоправно** – противоречи на правния ред, на забрана за извършването му
- **Наказуемо** – в закона е предвидено наказание
- **Виновно**. Вина = субективното психическо отношение на дееца към деянието и настъпилите от него противоправни последици. Бива 2 основни форми – умисъл и непредпазливост (чл. 11 НК)

(4) Непредпазливите деяния са наказуеми **само в предвидените от закона случаи** т.е. Умисълът е основна форма на вината по НК.

Понятие за състав на престъплението – съвкупността от признаци, посредством които законодателят типизира, конкретизира

в дадена наказателноправна норма отделен вид престъпление и го отграничава от другите видове престъпления. Видове признаци:

- **Признаци относно обекта на П** – обществените отношения, които се засягат от съответното П. Биват на 3 отделни нива:

- **Общ обект** – всички обществени отношения, които се ползват със закрилата на наказателното право

- **Родов обект** – група обществени отношения, обособени по родов признак. Изяснява се чрез систематическо тълкуване – извлича се от заглавието на съответната глава в особената част на НК, като думите „престъпления против“ се заместят с „обществените отношения, свързани с“ - например в главата **Престъпления против личността**, родовият обект на престъпленията са **Обществ. отношения, свързани с личността** (т.е. гарантиране на нейната цялостност, интегритет, телесно и психическо здраве, неприкосновеност и т.н.), в главата **Престъпления против собствеността** родовият обект на престъпленията са **Обществ. отношения, свързани със собствеността** (т.е. нормалното упражняване на правото на собственост)

- **Непосредствен обект** – конкретният вид общ. отношения, които се засягат с даден вид П – пр. кражба – обществ. отношения, свързани с нормалното упражняване на правото на собственост

- **Признаци относно обективната страна на престъплението**

- **Основни**

- о **Признаци относно изпълнителното деяние** – пр. деянието е отнемане на чужда движим. вещ или умъртвяване друго

- о **Признаци относно общественотоопасните последици** – в зависимост от това дали се иска настъпването на определени

последници или не делим престъпленията на резултатни и безрезултатни – напр. убийството е резултатно престъпление, т.е. довършено е с причиняването на резултата (смъртта); карането в пияно състояние (с над 1,2 промила – чл. 343б, ал. 1 НК) е безрезултатно престъпление, няма конкретен резултат)

о **Признаци относно причинната връзка** - в закона се посочва напр. и с това причини

☐ **Допълнителни**

о **Признаци относно средствата** (напр. склоняване към употреба на наркотични вещества чрез средствата за масово осведомяване чл. 354б, ал. 2, т. 5 НК)

о **Признаци относно условията на време, място и обстановка** (напр. нощем)

о **Признаци относно предмета** (напр. чужда движима вещ)

☐ **Признаци относно субекта на престъплението**

☐ **Основни** – ако няма особености – всяко наказателноотговорно лице – посочва се чрез относителното местоимение „който“. Минималните изисквания са да имаме физическо лице, възраст (14 г.) и вменяемост

☐ **Допълнителни** – може да се изискват за определени престъпления

о **Особено качество** – напр. длъжностно лице

о **Родствена връзка** – напр. майка, родител и т.н.

☐ **Признаци относно субективната страна на престъплението**

☐ **Основни** – относно формата (умисъл или небрежност), разновидността на вината (пряк/евентуален умисъл и т.н.)

☐ **Допълнителни**

- о Относно целите на дееца – напр. с цел да....
- о Относно мотиви и подбуди – напр. по хулигански подбуди
- о Относно емоционалното състояние на дееца – напр. афект

Видове престъпления, свързани с технологиите според НК

- **Същински** - Предмет на престъпно посегателство – самата технология (мрежи, софтуер, данни); Уредба в Глава 9 "а" от НК

- **Несъщински:**

- ☐ Предмет на посегателство – други блага (телесна и полова неприкосновеност, право собственост, авторски права). Престъплението се извършва с особено средство – технологии.

- ☐ Разпръснатата уредба в НК (напр. чл. 212а – (К)компютърна измама; чл. 249, ал. 3 – престъпления с технически средства за придобиване информация за съдържанието на платежен инструмент (напр. скемиране на банкови карти) и др.)

Същински комп.престъпления - Особен вид П, при които родов обект на посегателството са общест. отношения, свързани с използването на самите технологии – комп. програми, компютърни данни или функционирането на информационните системи и мрежи

- **Неактивно хакерство (чл. 319а НК)** - Който неправомерно осъществи достъп до ИС(инф. система) или части от нея, в немаловажни случаи се наказва с лишаване от свобода до две години.

- ☐ Особеност – не се нарушава целостта на данните;
- ☐ Специфичен предмет на посегателство: комп. данни (чл. 93НК);
- ☐ Широк обхват на понятието "достъп";

☐ Неправомерно = без съответната оторизация (права) да достъпи информацията

☐ Квалифицирани състави – държавна или друга защитена от закон тайна.

• **Ативно хакерство (чл. 319б и чл. 319в НК)** - Който неправомерно добави, копира, използва, промени, пренесе, изтрие, повреди, влоши, скрие, унищожи компютърни данни в ИС или спре достъпа до такива данни, в немаловажни случаи се наказва с лишаване от свобода до две години и глоба до три хиляди лева.

☐ Особеност – нарушава се целостта на данните;

☐ Специфичен предмет на посегателство: компютърни данни = (чл. 93, т. 22 НК) и компютърни програми (чл. 93, т. 26 НК);

☐ Неправомерно = без съответната оторизация (права) да модифицира информацията

☐ Квалифицирани състави:

☐ Начин на извършване + резултат (чрез компютърна програма, парола, код за достъп или други данни за достъп до ИС или до част от нея, предназначени да засегнат повече от една ИС + значителни вреди или други тежки последици)

☐ Предмет на посегателство информ. с-ма, която е част от критична инфраструктура/ данни, които се дават по силата на закон

• **Зловреден софтуер (чл. 319г НК)** - Който въведе компютърен вирус в ИС или компютърна мрежа, се наказва с лишаване от свобода до три години и глоба до три хиляди лева.

☐ Спец. средство за извършване на П: Комп. вирус = компютърна програма, която се разпространява автоматично и против волята или

без знанието на ползващите информационните системи лица и е предназначена за привеждане на информационни системи или компютърни мрежи в нежелани от ползващите ги състояния или в осъществяване на нежелани резултати. (чл. 93, т. 27 НК);

□ Наказанието по ал. 1 се налага и на онзи, който въведе друга К програма, която е предназначена за нарушаване на дейността на ИС или К мрежа или за узнаване, заличаване, изтриване, изменение или копиране на компютърни данни без разрешение, когато такова се изисква, доколкото извършеното не съставлява по-тежко престъпление. Разлика с ал. 1 – не се разпространява автоматично

□ Специфичен предмет на посегателство: информационни системи (чл. 93, т. 21) и компютърни мрежи. (чл. 93, т. 25 НК);

• **Разпространение на пароли (чл. 319д НК)** - Който създава, набавя за себе си или за друго, внася или по друг начин разпространява компютърни програми, пароли, кодове или други подобни данни за достъп до ИС или част от нея с цел да се извърши П по чл. 171, ал. 3 [узнаване на неадресирано до дееца съобщение чрез специални техн. средства], чл. 319а, чл. 319б, чл. 319в или чл. 319г, се наказва с лишаване от свобода до две години.

□ Особен престъпен резултат по ал. 2 = настъпило е разкриване на лични данни, КИ или друга защитена от закона тайна

□ Пароли и кодове за достъп – разлики?

• **Несъхранение на логове (чл. 319е НК)** - Който при доставяне на информ. услуги наруши разпоредбите на чл. 6, ал. 2, т. 5 от Закона за ел. документ и електронните удостоверителни услуги, се наказва с глоба до пет хиляди лева, ако не подлежи на по-тежко наказание.

☐ ЗЕДЕУУ: Посредникът при ел. изявление е длъжен да осигурява условия за точно определяне на времето и източника на предаваните ел. изявления и съхранява тази инфор. в срок от 1 год.

☐ Особеност на деянието – бездействие (изобщо незапазване на информацията) или действие (по-ранно изтриване)

☐ Кой е наказателно отговорно лице – управителят? служителят, изтрил данните? друг?

Несъщински компютърни П - Обикновени П, които се характеризират с особено средство за извършване на П – инф. и комуникационни технологии

- **Компютърна измама (чл. 212а НК)** - Който с цел да набави за себе си или за друго облага възбуди или поддържа заблуждение у някого, като внесе, измени, изтрие или заличи компютърни данни или използва чужд електронен подпис и с това причини на него или на друго вреда, се наказва за компютърна измама с лишаване от свобода от една до шест години и глоба до шест хиляди лева (ал. 1)

☐ Две алтернативни деяния – модифициране на компютърни данни или използване на чужд на е-подпис => заблуждение

☐ Особен резултат – причинена вреда

☐ Същото наказание се налага и на този, който, без да има право, внесе, измени, изтрие или заличи компютърни данни, за да получи нещо, което не му се следва (ал. 2)

☐ Няма заблуждаване и няма вреда

- **Престъпления срещу авторските и сродните им права (чл. 172а НК)** - Който записва, възпроизвежда, разпространява, излъчва или предава, или използва по друг начин чужд обект на авторско или сродно на него право, или екземпляри от него, без необходимото по

закон съгласие на носителя на съответн. право, се наказва с лишаване от свобода до пет години и с глоба до пет хиляди лева (ал. 1)

☐ Предмет на посегателство – обект на авторско/сродно право или екземпляри (вж. ЗАПСП)

☐ Инкриминирани са множество деятельности

☐ Особеност – няма необходимо съгласие

☐ Наказанието по ал. 1 се налага и на онзи, който изгражда или поддържа ИС или предоставя услуга на информац. общество с цел извършване на П по ал. 1 и получаване на материална облага (ал. 2).

☐ Инкриминирано е държането без необходимото съгласие на материални носители, съдържащи чужд обект на авторско/ сродно право на стойност при което паричната равностойност на един или повече от обектите надхвърля 70 минимални работни заплати и обектите надхвърлят 50 броя, или на матрица за възпроизвеждане на такива носители (ал. 3)

☐ За маловажни случаи – наказване по административен ред по ЗАПСП (ал. 6)

• **Разврат: е-сводничество и е-контакт (чл. 155а НК)** - Който чрез информационна или съобщителна технология или по друг начин предоставя или събира информация за лице, ненавършило 18-годишна възраст, за да се установи контакт с него за извършване на блудствено действие, съвкупление, полово сношение, проституция, за създаване на порнографски материал или за участие в порнографско представление, се наказва с лишаване от свобода от една до шест години и с глоба от пет хиляди до десет хиляди лева.

☐ чрез информ. или съобщ. технология или по друг начин установи контакт с лице, ненавършило 14-годишна възраст; цел

извършване на блудствено действие, съвкупление, полово сношение, за създаване на порнографски материал или за участие в порнографско представление.

□ Порнографски материал и порнографско представление (чл. 93)

• **Разврат: Порнография (чл. 159 НК)** - Който разпространява чрез информационна или съобщителна технология или по друг подобен начин порнографски материал, се наказва с лишаване от свобода до две години и глоба от хиляда до три хиляди лева (ал. 1).

□ Квалифициран състав за детска порнография – ако за създаването порнографския материал е използвано лице, ненавършило 18-г. възраст, или лице, което изглежда като такова;

□ Инкриминирано е и държането или набавянето за себе си или за друго чрез информ. или съобщ.технология или по друг начин на порнографски материал с лице под 18. г или изглеждащо като такова

• **Престъпления срещу е-платежни инструменти (чл. 249 НК)**- Който използва платежен инструмент или данни от платежен инструмент без съгласието на титуляря ако деянието не съставлява по-тежко престъпление, се наказва с лишаване от свобода от две до осем години и с глоба до двойния размер на получената сума.

□ Особен предмет на посегателство – Платеж. инструмент (чл. 93)

□ Скемиране на банкови карти ал. 3 – изготвяне, монтиране или използване на техническо средство, за да се придобие информация за съдържанието на платежен инструмент

□ Инкриминирано е и съхраняването или предоставянето другиму на информацията по ал. 3.

• **Невярно деклариране по е-път (чл. 313 НК)** - Който потвърди неистина или затаи истина в писмена декларация или съобщение,

изпратено по ел.път, които по силата на закон, указ или постановление на МС се дават пред орган на властта за удостоверяване истинността на някои обстоятелства, се наказва с лишаване от свобода до три години или с глоба от сто до триста лв

□ Инкриминирано е и същото деяние в частен документ/съобщение, изпратено по е-път + употребата на документа за невярно удостоверените обстоятелства или изявления. Деецът отново е задължен според нормативен акт да удостовери истината

• **Нарушаване на тайната на кореспонденцията (чл. 171 НК)**
- Противозаконно узнаване на неадресирано до дееца съобщение, изпратено по ел. път, или отклони от адресата му такова съобщение

□ Противозаконно осъществяване на достъп до или узнаване на неадресирано до дееца съобщение, предадено по телефон, телеграф, чрез К мрежа или по друго далекосъобщително средство чрез използване на специални техн. средства

□ Същото наказание – ако предмет на деянието са комп. данни, изпращани в рамките на една или между повече инф. системи, включително електромагнитни емисии от информационна системи

□ Противозаконно придобиване, съхраняване, разкриване или разпространяване на данни, каквито се събират, обработват, съхраняват или използват съгласно Закона за електронните съобщения; Квалифициран състав – с користна цел